

Nr 325.

Av herr **Dahlbäck**, *angående åtgärder till förebyggande av alltför tidigt tobaksbruk bland den uppväxande ungdomen.*

Frågan om tobaksbruket bland ungdomen har gång efter annan gjorts till föremål för riksdagens uppmärksamhet. Redan år 1906 och därefter år 1912 har riksdagen avlåtit skrivelser i ämnet till Kungl. Maj:t i syfte att åtgärder skulle vidtagas till bekämpande av bruket av tobak i de tidigare åldersklasserna. Förslag hava i anledning därav jämväl framlagts och delvis vissa föranstaltningar särskilt genom skolmyndigheterna vidtagits för meddelande av upplysning i skolorna om vådan av tobaksmissbruk. Senast har 1934 års riksdag huvudsakligen under hänvisning till vad i sådant hänseende vore att räkna med avvisat förslag om införande av en minimiålder av femton år för inköp av tobak och förbud för minderåriga under femton år att begagna tobaksvaror. Till grund för avslaget har för visso också legat den befarade svårigheten att upprätthålla ett dylikt förbud, särskilt med hänsyn till att ungdomar uti ifrågavarande ålder ofta hava att såsom bud eller springpojkar inköpa eller avhämta tobaksvaror åt anhöriga, arbetsgivare och andra.

Det svenska samhället, som sålunda hittills ansett sig vara ur stånd att vidtaga några rationella åtgärder av nu nämnt slag, måste emellertid för varje år konstatera en allt allmännare tobakskonsumtion bland ungdomen och dess överhandtagande i de tillväxande åldersklasserna. Bland dessa spela särskilt cigaretterna den dominerande rollen, vadan det ur praktisk synpunkt torde vara lämpligt att koncentrera uppmärksamheten på dessa. Sålunda har förbrukningen av cigaretter stegrats från femårsperioden 1916—1920 med i genomsnitt 1 180 064 tusen till år 1936 med en konsumtion av 1 903 552 tusen stycken, en stegring alltså av 61 %.

Under denna tidsperiod hava statsmakterna haft en inkomst av tobakshandlingen, som stigit från 42,3 milj. kronor per år under nämnda femårsperiod till 87,8 milj. år 1936 utan att så gott som ett enda öre offrats på ansträngningar att låta de ömtåligaste åldersklasserna av uppväxande svensk ungdom undgå en förtidig bekantskap med tobaksbruket.

Även om man kan förstå, hurusom tidigare gjorda försök att bemästra detta ungdomsproblem strandat på uppgivna svårigheter att finna lämpliga och effektiva åtgärder för ungdomens skyddande, lärer numera undfallenheten för sådana svårigheter få vika för hänsynen till den svenska folkstockens bestånd och framtida kvalitet och intresset att på alla områden uppmobilisera och bevara vår befolknings inneboende sunda kraft och hälsa såsom en oförytterlig nationell tillgång.

Dess bättre torde för övrigt vägar erbjuda sig, som öppna möjlighet för åtgärder, vilka sannolikt säkrare än de tidigare framlagda förbuds-förslagen kunna leda till samma mål.

I fråga om de tidigaste årsklasserna, de som ännu icke lämnat folksko-lan eller ens småskolan, är givetvis faran för skada störst.

Väl är det sant att, enligt beslut av tobakshandlarnas riksförbund, vil- ket lär räkna 95 % av landets *specialtobakshandlare* som sina medlemmar, sedan ett par tiotal år tillbaka ingen försäljning av tobaksvaror får före- komma till minderåriga i de till förbundet anslutna affärerna. Men då be- greppet »minderåriga» tolkas högst individuellt samt *specialtobakshand- larnas* antal endast är 2 723 av rikets 19 568 detaljförsäljare av tobaksvaror (de övriga äro: dels speceri- och diversehandlare m. fl. 11 436, dels närings- ställen 4 113 och dels kiosker 1 296), samt från dessas sida veterligen icke föreligger någon formell utfästelse att taga hänsyn till köparnas ålder, inses lätt, hur svaga de avhållande omständigheterna äro, som för ungdomen i de tidigare tonåren och dessförinnan äro att räkna med inför dess möjlig- heter att förskaffa sig tobaksvaror.

Bland dessa årsklasser spelar dess bättre den minimala tillgången på kon- tanter en väsentlig roll. Har emellertid smaken för cigaretter väckts, visar erfarenheten från barnavårdsnämnderna och domstolarna, att åtrån efter tobaksnjutningen mycket ofta är ägnad att bringa dessa förtidiga rökare i konflikt med rättvisan. Icke sällan inträffar, att de föröva snatteri, inbrott o. d. endast för att komma åt penningar för att tillfredsställa sitt tobaks- begär.

En rationellt bedriven upplysningsverksamhet av vida mera väckande och för ungdomssinnet fängslande art än den, som kan förmedlas av undervis- ningens läroböcker och vetenskapliga broschyrer, är av den innevarande utvecklingens behov påkallad. Om på något område en upplyst propaganda vore på sin plats, vore det bland skolungdomen i de första tonåren. Den skulle genom positiv påverkan i rätt riktning av de mottagliga sinnena pro- fylaktiskt utföra en räddande och bevarande verksamhet, som framdeles komme att bespara barnavårdsnämnderna en god del av deras nu högst besvärliga arbete. Till denna propaganda, som lämpligen borde vara cen- tralt ledd men dock omhänderhavas av någon frivillig organisation och måhända förmedelst en konsulent vara stående under exempelvis skolöver- styrelsens kontroll och inflytande, skulle givetvis höra speciallektioner, in- struktiva, korta föredrag med filmdemonstrationer, distribuerande av strö- blad och annat tryck, anslag med maningsord, upplysande affischer: med ett ord en verksamhet nära besläktad med den, som bedrives genom spar- propagandan i skolorna.

Det kan icke anses för mycket begärt, att staten av sin betydande inkomst av tobakshanteringen ansloge ett visst belopp varje år för tillvaratagande av de värden, som här stå på spel.

En annan åtgärd, som synes vara värd att tagas under övervägande, när det gäller att söka komma till rätta med ifrågavarande ungdomsproblem, synes vara att, med beaktande av de tidiga tonåringarnas knappa tillgång på kontanter, genom en försäljningsteknisk förändring av nuvarande detaljhandel göra cigaretterna för dem mera svåråtkomliga. Från de näringsutövare, hos vilka de minderåriga inköpa sina cigaretter, uppgives tämligen allmänt, att dessa, just till följd av att de endast hava mycket små belopp att tillgå, i allmänhet inköpa sina cigaretter styckvis. Vore de tvungna att köpa hela förpackningar om minst 10 à 20 cigaretter, inställde sig betydande eller i varje fall ökade svårigheter för dem att tillfredsställa sitt nyvagnade och därför ofta icke så djupt rotade nikotinbegär. Då det ävenledes är bekant att de yngsta konsumenterna hålla sig till de billigaste cigarettensorterna, är det klart, att en åtgärd, som utan att fördyra varan för övriga konsumenter gjorde densamma svåråtkomligare för de yngsta, skulle för dessas del verka i konsumtionshämmande riktning.

En del av den cigarettförbrukning, som hänför sig till de äldre, avser utländska cigaretter. Dessa utländska cigaretter få icke förekomma i handeln i mindre förpackningar än om 20 stycken, och då sålunda en god del av konsumenterna sedan länge äro vana vid inköp förpackningsvis, torde ett upphörande med all försäljning styckevis av cigaretter icke komma att mötas av kraftigare motstånd från den stora allmänhetens sida. Att cigaretter och cigarrcigaretter alltjämt skulle försäljas styckevis lär vara utan egentligt inflytande på nu förevarande ungdomsproblems lösning.

En reform av detta slag till de uppväxande ungdomarnas åtnad skulle för visso över lag vara ägnad att uppskjuta tillvänjningen vid tobaksnjutningen ett eller annat år. Vad detta ur nervhälsans och folkhygienens synpunkt skulle betyda kan knappast överskattas. Även om med dess genomförande kunna vara förbundna vissa olägenheter, som måste övervinnas, synas dock även mycket starka kommersiella och statsfinansiella intressen få vika för vår ungdoms inneboende, för visso omedvetna, men därför icke mindre verkliga livsintressen av att hava en sund och ofördärvad kroppslig basis att bygga sin framtid på.

Dess bättre står detta intresse i stark samklang med de önskemål, som från tobakshandlarenhåll framförts, att styckeförsäljningen av cigaretter måtte helt förbjudas (se härom sid. 12 och sid. 55 i den tryckta utredning om detaljhandeln med tobaksvaror, som av särskilda sakkunniga den 16 juni 1937 avgivits till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet!).

På grund av vad jag sålunda anfört tillåter jag mig föreslå,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville med beaktande av ovan utvecklade synpunkter låta verkställa utredning rörande de åtgärder, vilka lämpligen böra vidtagas i ändamål att före-

bygga alltför tidigt tobaksbruk bland den uppväxande ungdomen, så ock att Kungl. Maj:t måtte med ledning av utredningen framlägga förslag i ämnet för riksdagen.

Stockholm den 23 januari 1938.

Oscar Dahlbäck.
